

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

¹Εἰς τὸν ὁ φιλανθρωπώτατος θεὸς ἔχη ἕτοιμον ἀνταπόδοσιν καὶ δι' ἐκείνον, ὅστις δροσίση τὴν δίψαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ διὰ μόνου ψυχροῦ ὕδατος, πόσας μισθαποδοσίας ἔδωκε, καὶ ἔτι δώσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως εἰς τοὺς σήμερον ὑμνολογουμένους πανενδόξους πατέρας, οἵτινες ἐδρόσισαν τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, ποτίσαντες αὐτοὺς οὐχὶ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ φθαρτὸν, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ τὸ ζωηρὸν καὶ ἀφθαρτον καὶ ἀλλόμενον, « Εἰς ζωὴν αἰώνιον », ἤγγουν τὸ δόγμα τῆς ὀρθοδόξου καὶ σωτηριώδους πίστεως; Οὗτοι οἱ οὐρανοφάντορες ἐν τῇ κατὰ τὴν Χαλκηδόνα τετάρτῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συελθόντες, καθέιλον μὲν τὸν αἰρεσιάρχην Εὐτυχήν, ἅμα καὶ τοὺς τούτου μαθητὰς καὶ προμάχους, τὸν ἐναντίον τοῦ εὐαγγελικοῦ κη-

Ματθ. 10.
42.

Ἰωάν. 4.
14.

ρύγματος, συγγέοντα δυσσεβῶς καὶ παραλόγως εἰς μίαν τὰς δύο φύσεις καὶ τὰς δύο ἐνεργείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· τοῖς δὲ εὐαγγελικοῖς δόγμασιν ἐπόμενοι, εὐλόγως ἐκήρυξαν, καὶ εὐσεβῶς ἐδίδαξαν δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις, καὶ δύο τὰς ἐνεργείας, τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρώπινον· ἐγένετο δὲ ἀληθῶς τοῦτο τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας αὐτῶν τὸ ὕδωρ « Πηγὴ ὕδατος », ἐξ οὗ οἱ πίνοντες ἄλλονται, τουτέστιν ὡς πηδῶντες φθάνουσιν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Βλέπομεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ἴχνη καὶ τὴν σκιὰν ἐκείνης τῆς δόξης, ἧς αὐτοὶ οἱ τρισμακάριοι ἀπολαμβάνουσιν ἐν οὐρανοῖς· διότι ἢ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τοσοῦτους αἰῶνας κατὰ πᾶν ἔτος τὴν ἀνάμνησιν ποιούσα τῆς τούτων συνοδικῆς συνελεύσεως,

αὐτ.

ἐνδόξως πανηγυρίζει, καὶ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων ἐγκωμιάζει τὸν ἔνθεον τῆς ψυχῆς αὐτῶν ζῆλον, καὶ τὰ ἥρωϊκά καὶ σωτηριώδη αὐτῶν κατορθώματα· εἰς δόξαν δὲ καὶ τιμὴν αὐτῶν ἀναγινώσκει τὴν σήμερον καὶ τὸ μέρος τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς τοῦ θεηγόρου Παύλου, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι, ὅσα αὐτὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τίτου παρήγγειλεν εἰς τοὺς τῆς ἐκκλησίας ποιμένας, ταῦτα πάντα αὐτοὶ θαυμασιῶς ἐξετέλεσαν.

Τῆ Κυ·
τῶν Πα-
τέρ. τῆς
Ζ. Συνόδ.

Κἄν ἄλλοτε διηρμηνεύθησαν τὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς λόγια, ἀναμελετήσωμεν ὁμῶς πάλιν τὰ αὐτὰ, καὶ μετὰ εὐλαδίας ἀνερευνήσωμεν τὸ αὐτὸ μὲν θέαμα πολλάκις βλεπόμενον χορτάζει, ὁμοίως καὶ τὸ αὐτὸ ἄκουσμα πολλάκις ἀκούμενον, καὶ ἡ αὐτὴ τροφή πολλάκις ἀναμασσωμένη· ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, κἄν καθ' ἑκάστην ὥραν ἀναγινώσκῃ, ἢ ἀκούῃ, ἢ μελετᾷ ὁ εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος ἄνθρωπος, οὐδέποτε κόρον λαμβάνει, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιθυμεῖ τὴν τούτου ἀνάγνωσιν καὶ ἔρευναν καὶ μελέτην· καὶ φωτίζεται ἀναγινώσκων, καὶ ὠφελεῖται ἐξετάζων, καὶ γλυκαίνεται μελετῶν τὰ ἐν αὐτῷ ψυχωφελῆ νοήματα· « Ἐπιθυμητὰ » εἰσι τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ὑπὲρ χρυσίου » καὶ λίθου τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα » ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ». Γλυκύτερα εἰσι καὶ ἐν τῷ στόματι καὶ ἐν τῷ λάρυγγι, ἢ γουν καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν εὐσεβῶν τοῦ θεοῦ τὰ λόγια, ἐπειδὴ τὴν μὲν διάνοιαν φωτίζουν διὰ τοῦ γλυκεροῦ φωτός τοῦ θείου πνεύματος, τὴν δὲ

ψυχὴν εὐφραίνουσι διὰ τῆς γλυκυτάτης εὐφροσύνης τῆς θείας χάριτος· ὅποιος δὲ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης καὶ ἐξετάσεως, περιέγραψεν ὁ ἅγιος προφητὰνάξ, εἰπών· « Ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ἔσται » ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς » διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον » αὐτοῦ οὐκ ἀπορῥύσεται, καὶ πάντα ὅσα » ἂν ποιῇ, κατευοδοθήσεται »· περιερευνήσωμεν οὖν πάλιν τὰ αὐτὰ, οὐχὶ ὁμῶς πάντα, ἐπειδὴ οὐδὲ ὁ καιρὸς τοῦτο συγχωρεῖ, οὐδὲ ἡ δύναμις· μέρος δὲ μόνον, ἦγουν ταῦτα τὰ δύο ῥήματα· « Πιστὸς ὁ λόγος » καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι, ἐπειδὴ εἰσιν ὀλίγα, περιέχουσιν ὀλίγα, ἢ μικρὰ νοήματα· διότι ἐξ αὐτῶν μόνων ῥέουσι νοήματα, ὅσα δύναται καὶ τοὺς ἀπίστους ἐλκύσαι, καὶ τοὺς πιστοὺς στηρίζαι εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν, καὶ ὁδηγήσαι πρὸς τὸν ἅγιον τῶν θείων ἐντολῶν δρόμον.

Ὅτι μὲν ὁ Παῦλος εἰπών, « Πιστὸς ὁ » λόγος », ἐφάνερωσε διὰ τούτου, ὅτι τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμά ἐστιν ἀξιοπίστον καὶ ἀναμφίβολον, καὶ βέβαιον· ἐπιμαρτυροῦσι τὰ ἐξῆς ὑπ' αὐτοῦ προσεθέντα λόγια εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν· « Πιστὸς ὁ λόγος, ἔγραψε πρὸς αὐτόν, καὶ πάσης » ἀποδοχῆς ἀξίος ». Ποῖος δὲ λόγος; « ὅτι » Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον » ἁμαρτωλοὺς σῶσαι »· οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ πιστός· τὸ δὲ, πόθεν ἔχει τὸ ἀξιοπίστον, ἦγουν τὰς ἀποδείξεις, τοῦτό ἐστι τὸ πάσης

Ψαλ. 1.
2. 3.

Τίτ. 3. 8.
Αὐτ.

Αὐτ.

Ψαλ. 18.
10.

Ψαλ. 118.
103.

1. Τιμ. 1.
15.

περιέργειας ἄξιον· καλὴ δὲ ἡ τοιαύτη περιέργεια· διότι ἐξ αὐτῆς ἡ ἔρευνα, ἐκ τῆς ἐρεύνης ἡ μάθησις, ἐκ τῆς μαθήσεως ἡ ἀπόδειξις, ἐκ τῆς ἀποδείξεως ἡ πληροφορία, ἐκ τῆς πληροφορίας ὁ ζῆλος, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἡ ἐνθερμος πίστις, καὶ τῶν θεῶν ἐντολῶν ἡ ἐκπλήρωσις, ἐκ τούτου δὲ ἡ αἰώνιος σωτηρία. Ἄλλ' ἄρα γε ἔχει ἡ πίστις ἀπόδειξιν; « Ἔστι δὲ πίστις, λέγει ὁ θεοφόρος Παῦλος, ἐλπίζομένων ὑπόστασις, » πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων ». Τὰ ἐλπίζομένα εἰσιν ἀβεβαία, τὰ μὴ βλεπόμενά εἰσι δυσνόητα· ποία οὖν ἀπόδειξις περὶ τῶν ἀβεβαίων καὶ δυσνόητων; μόλις ἡμεῖς δυνάμεθα ἀποδείξει τὰ ὁρώμενα, καὶ αἰσθητὰ, καὶ ψηλαφώμενα. Ἀκούσατέ μου περὶ τούτου· πᾶσα ὑπόθεσις οὐκ ἐπιδέχεται τὰς αὐτὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ πᾶσα μάθησις, καὶ ἐπιστήμη, καὶ τέχνη ἔχει ἰδίας ἀποδείξεις· ἄλλας ἀποδείξεις ἔχουσιν αἱ λεγόμεναι μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι· ἄλλας, ἡ ἀστρονομία· ἄλλας, ἡ φυσιολογία, ἄλλας, ἡ ἱστορία· ἄλλας, ἡ ἠθολογία· ἄλλας, ἡ ἰατρολογία· ἄλλας, ἡ θεολογία· παραλογεῖ δὲ καὶ ἐπιχειρεῖ τὰ ἀδύνατα, ὅστις σπουδάζει ἐφαρμόσαι τὰς γεωμετρικὰς, ἢ ἀριθμητικὰς ἀποδείξεις ἐπὶ πᾶσαν ἄλλην μάθησιν καὶ ὑπόθεσιν. Καὶ ποῖαι μὲν εἰσιν αἱ ἀποδείξεις πάσης ἄλλης μαθήσεως, διδάσκουσιν εἰς τὰ σχολεῖα οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι· ποίας δὲ ἀποδείξεις ἔχει ἡ πίστις, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος, ὁ οὐρανομήτης καὶ θεορρήμων Παῦλος· « Καὶ ὁ λόγος μου, » εἶπε, καὶ τὸ κήρυμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς

» ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀπο- » δεῖξει πνεύματος καὶ δυνάμεως »· τοῦτο δὲ, λέγει, εὐδόκησεν ὁ θεός, ἵνα μὴ λογισθῆ ἡ πίστις μηχανὴ καὶ κατασκευάσμα τῆς σοφίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔργον καὶ κατόρθωμα τῆς θείας δυνάμεως· « Ἴνα ἡ » πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, » ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ ».

Αὐτ. 5.

Ποία δὲ ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις τοῦ πνεύματος, καὶ ποία ἡ τῆς δυνάμεως; τοῦ μὲν πνεύματος ἡ ἀπόδειξις εἰσι τὰ θαύματα· τῆς δὲ δυνάμεως, ἡ βοήθεια τῆς θείας χάριτος· ἡ χάρις συνεργεῖ, καὶ βοηθεῖ ἡμᾶς, ἵνα πιστεύσωμεν, τὰ θαύματα ἐφέλκουσι, καὶ ἐπιστηρίζουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν· » ἐκεῖνοι δὲ, ἦγουν οἱ ἀπόστολοι, λέγει ὁ Μάρκ. 16. 20. » εὐαγγελιστῆς, ἐξεληθόντες, ἐκήρυξαν παν- » ταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος »· ἰδοὺ ἡ συμβοήθεια τῆς χάριτος· « Καὶ τὸν λόγον » βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων » σημείων »· ἰδοὺ ἡ ἐκ τῶν θαυμάτων βεβαίωσις καὶ τὸ στήριγμα.

Καὶ ἡ μὲν χάρις τοῦ θεοῦ φωτίζει πάντας, ἐπειδὴ ὁ θεὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐπίσης ἀγαπῶν, καθότι πάντες ἐπίσης εἰσι κτίσματα αὐτοῦ, « πάντας ἀνθρώπους θέλει » σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν »· ἄθεν ὡς ἐκ μέρους τῆς χάριτος πάντες εἰσι καὶ πεφωτισμένοι, καὶ σεσωσμένοι· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰρημένον· « Τῇ » γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς » πίστεως »· Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, ἐὰν πολλοὶ ὑπὸ τῆς χάριτος φωτιζόμενοι, οὐ πιστεύωσι· διότι καὶ ὁ ἦχος τοῦ λα-

1. Τιμ. 2. 4.

Ἐφεσ. 2. 8.

λοῦντος πίπτει εἰς τὰ ὄψα πάντων τῶν περιεστώτων, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐνατενιζόντων εἰς τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, πλὴν οὐδὲ οἱ κωφοὶ ἀκούουσι τὸν ἤχον, οὐδὲ οἱ τυφλοὶ βλέπουσι τὸ φῶς· ἔρχεται μὲν τοῦ θεοῦ ἡ χάρις εἰς τὴν καρδίαν παντός ἀνθρώπου, καὶ λαλεῖ, καὶ φωτίζει· πλὴν οὐ καρποφορεῖ οὐδὲ εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς σκληροκαρδίας αὐτῶν κεκωρωμένους, οὐδὲ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ σκότους τῶν παθῶν τετυφλωμένους· εἰς ἐκείνους δὲ μόνον ἐνεργεῖ, ὅσοι καὶ τὴν καρδίαν ἔχουσιν ἀπαλὴν ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν τυραννίας·

Πρᾶξ. 13.
48.

« Ἐχαιρον », λέγει ὁ ἱερός Λουκάς περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Πισιδίας ἐθνικῶν, « καὶ » ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· καὶ ἐπί- » στευσαν, ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν » αἰώνιον ».

Ἀλλὰ τῆς χάριτος, λέγεις, οἱ φωτισμοὶ καὶ ἡ ἐνέργεια οὐκ εἰσὶ πράγματα αἰσθητὰ καὶ ὄρατά. Τίς βλέπει, ἢ τίς αἰσθάνεται, ὅτι ἡ χάρις φωτίζει καὶ ἐνεργεῖ; ἐκεῖνος βλέπει, καὶ αἰσθάνεται, ὅστις ἄπιστος ὢν, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μεταβάλλεται ἐκ τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν πίστιν· αὐτὸς βλέπων ἐν ἑαυτῷ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν, γνωρίζει τῆς χάριτος τὴν δύναμιν· εἶδον, καὶ ἠσθάνθησαν τὸν φωτισμὸν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς χάριτος, « ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχί- » λιαι », ὁμοίως καὶ ὡσεὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν, οἵτινες ἀκούσαντες τὸν Πέτρον διδάσκοντα τοῦ θεοῦ τὸν λόγον, ἐπίστευσαν εὐθύς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἐβα-

Πρᾶξ. 2.
41.
Πρᾶξ. 4.
4.

πτίσθησαν· οἱ δὲ μὴ πιστεύοντες οὐδὲ βλέπουσιν, οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς θείας χάριτος τὴν ἐνέργειαν, οὐ καθότι ἡ χάρις οὐκ ἐφώτισεν, οὐδὲ ἐνήργησεν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ καθότι αὐτοὶ τυφλοὶ καὶ ἀναίσθητοι ὄντες ὑπὸ τῆς κακίας, οὐδὲ εἶδον, οὐδὲ ἠσθάνθησαν τὸ φῶς, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς χάριτος.

Ὅτι δὲ τὰ θαύματα ἐφελκυστικὰ καὶ βεβαιωτικὰ εἰσι τῆς πίστεως καὶ διὰ λόγου, καὶ διὰ τῶν ἔργων, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ θεάνθρωπος· διὰ λόγου μὲν, [εἰπῶν· « αὐτὰ ^{ἰωάν. 5.} 36. » τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, « ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε· Τὰ ἔργα, ^{ἰωάν. 10.} 25. » ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, » ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Δι' ἔργου δὲ, ὅταν αὐτὸς μὲν ὡς θεὸς συγχωρήσας τὰς ἀμαρτίας τοῦ παραλυτικοῦ, εἶπε· « Τέκνον ^{Μάρκ. 2.} 5. » ἀφέωνταί σοι αἱ ἀμαρτίαι σου »· οἱ δὲ γραμματεῖς οἱ ἐκεῖ καθήμενοι διελογίζοντο, ὅτι λαλεῖ βλασφημίας· τότε, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὡς θεὸς συγχωρεῖν τὰς ἀμαρτίας, ἐθαυματούργησε, σφίγγας τοῦ παραλύτου τὰ μέλη δι' ἐνὸς προστακτικοῦ λόγου, καὶ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ καὶ ῥωμαλέον· « Ἴνα δὲ εἰδῆτε, εἶπεν, ὅτι ἐξουσίαν ^{Λύκ. 10.} 11. » ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς » γῆς ἀμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ » λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρον τὸν κράβατόν σου, » καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου ». Ἀπέδειξε διὰ τοῦ θαύματος, ὅτι ἐστὶ θεὸς ἀληθινός.

Διὰ τοῦτο ἡ πάνσοφος τοῦ θεοῦ πρόνοια ἀπ' ἀρχῆς κόσμου κατεσκεύασε μίαν ἀληθινὴν σειράν θαυμάτων· ἀποδεικτι-

κῶν τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως· πρὸ Χριστοῦ ἐποίησε θαύματα συμβολικά, θαύματα προκατασκευαστικά, θαύματα προορατικά· ἐπὶ Χριστοῦ δὲ καὶ μετὰ Χριστὸν παντός εἶδους θαυμάσια. Ἐβδομος, ἀπὸ Ἄδὰμ ὁ Ἐνώχ εὐαρεστήσας τῷ θεῷ οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ μετετέθη· σύμβολον τοῦτο τῶν ἀνθρώπων, τῶν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως εὐαρεστησάντων τῷ θεῷ, καὶ μετατεθέντων ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ θανάτου εἰς τῆς ζωῆς τὴν ἀφθαρσίαν· θεία δυνάμει κατασκευάζει κιβωτὸν ὁ Νῶε, δι' αὐτῆς δὲ σώζει ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ ὕδατος τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος· σύμβολον τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, ἣν τῇ δυνάμει τῆς θεότητος αὐτοῦ οἰκοδομήσας ὁ Χριστός, δι' αὐ-

Γεν. 5. 24. τῆς σώζει τὰς ψυχὰς ἀπὸ τοῦ καταποντισμοῦ τῆς ἁμαρτίας. Ἐκ στειρίας ἡ γέννησις τοῦ Ἰσαάκ· τύπος τοῦτο τῆς ἐκ παρθένου ἀσπόρου γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τίθεται δὲ εἰς τὸ θυσιαστήριον ὁ Ἰσαάκ, πλὴν οὐ σφάζεται, ἀλλ' ἀβλαβῆς ἀπολύεται, ἀντ' αὐτοῦ δὲ θυσιάζεται ὁ κριός, ὁ «κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ ἐκ τῶν κεράτων»· αἶνιγμα τοῦτο σημαῖνον, ὅτι ἀπαθὴς μὲν ἔμεινεν ἡ θεότης τοῦ θεανθρώπου, ἔπαθε δὲ ἡ τούτου σὰρξ, ὅτε ἐκρέματο ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ. Κλίμακα βλέπει ὁ Ἰακώβ, ἄγγελοι δὲ δι' αὐτῆς ἀναβαίνουνσι καὶ καταβαίνουνσι· καὶ οἱ μὲν καταβαίνοντες τύπος ἦσαν τῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως καταβάντων ἀγγέλων· οἱ δὲ ἀναβαίνοντες, τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὡς ἄγγελοι ἐπὶ γῆς ζήσαντες, ἀναβῆναι εἰς τὸν οὐρανὸν κα-

τηξιώθησαν. Ὑπήκουσεν ὁ Ἰωσήφ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν λάκκῳ δὲ βληθεὶς, καὶ πωληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐ-

Γεν. 37. 14. τοῦ, ἐξῆλθε τοῦ λάκκου ζῶν· ταῦτα εἰς προτύπωσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐγένετο ὑπήκοος τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐβλήθη ἐν τῷ τάφῳ, καὶ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν.

Ἡμεῖς πιστεύομεν, μᾶλλον δὲ βλέπομεν, ὅτι ὁ νόμος, ὁ ὑπὸ θεοῦ δοθεὶς εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, «παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν». Ἡ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρῶν νομικὴ καὶ πρόσκαιρος ἱερωσύνη ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν πίστιν τῆς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ αἰωνίου ἱερωσύνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι «πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσήλθεν Ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα». Ὁ ἄμνος, ὁ θυόμενος ἐν τῇ τελετῇ τοῦ πάσχα, ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν πίσιν τοῦ ἀμνοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τυθέντες Ἰησοῦ Χριστοῦ· «Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός». τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα χειραγωγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν μετάληψιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας· διότι «οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα». Ἐὰν δὲ ἐρευνήσης καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα διαλαμβάνουσιν τὰ βιβλία τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, βλέπεις, ὅτι προκατασκευάζουσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν εὐαγγελικῶν διαταγμάτων· πόσα δὲ θαύματα ἐποίησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ὅτε παρέδωκε τοῖς ἀνθρώποις

τοῦτον τὸν παιδαγωγὸν νόμον, τὸν προσημαζόντα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ πίστεως; ἐκεῖ τότε φωναί, καὶ ἀστραπαί, καὶ νεφέλη, καὶ σάλπιγγες, καὶ πῦρ· « Τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον, » διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν θεὸν » ἐν πυρὶ· καὶ ἀνέβαινεν ὁ καπνὸς, ὡσεὶ » καπνὸς καμίνου ».

Τῶν δὲ θαυμάτων τῶν ἀγίων προφητῶν ἄλλα μὲν εἰσιν ἔργα, προτυποῦντα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ θαύματα· ἄλλα δὲ, προφητεῖαι, πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ προκαταγγέλλουσαι. Βλέπω νοερῶς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν ἔρημον Ἐδώμ· αὐτὸς ὑψοῖ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν ἐπὶ σημείου· οἱ δὲ Ἰσραηλίται, οἱ ὑπὸ τῶν ὄφρων πληγέντες, ἐνατενίζοντες πρὸς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Μωϋσέως, οὐκ ἀπέθνησκον, ἀλλ' ἰατρεύοντο ἀπὸ τῶν πληγῶν τῶν ὄφρων, καὶ διέμενον ζῶντες καὶ ὑγιεῖς· « Καὶ ἐγένετο, ὅταν ἔδακεν ὄφρις ἄνθρωπον, » καὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, » καὶ ἔζη »· στρέφω τὰ ὄμματα εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ βλέπω τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑψωμένον ἐν αὐτῷ· πιστεύω καὶ ὁμολογῶ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, καὶ ἰατρεύομαι ἀπὸ τῶν πληγῶν τῶν ἀμαρτιῶν μου, καὶ ἀπολαμβάνω τὴν αἰώνιον σωτηρίαν· « Καὶ » καθὼς Μωϋσῆς, εἶπεν ὁ Κύριος, ὑψωσε » τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι » δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς » ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, » ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον ». Ἀκούεις θαῦμα τοῦ Μωϋσέως πρὸς ἰατροῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν, τύπον σαφέστατον τοῦ θαύ-

ματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν; εἰς τὴν Ἐδώμ τίθεται ἐπὶ στήλης ὁ ὄφρις ὁ χαλκοῦς· εἰς τὸν Γολγοθᾶ ὑψοῦται ἐν τῷ σταυρῷ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τὴν Ἐδώμ ὁ αἰσθητὸς ὄφρις δάκνει τοὺς Ἰσραηλίτας· εἰς τὴν Ἐδέμ ὁ νοητὸς ὄφρις ἐτραυματίσει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖ πληγαὶ σωματικαί, ὧδε τραύματα ψυχικά· ἐκεῖ ἡ ὄρασις τοῦ χαλκοῦ ὄφρος θεραπεύει τὰς πληγὰς, καὶ δίδωσι πρόσκαιρον ζωὴν· ὧδε ἡ εἰς τὸν Χριστὸν πίστις ἐξαλείφει τὰς ἀμαρτίας, καὶ παρέχει σωτηρίαν αἰώνιον. Βλέπε καὶ τὸν Ἰωάνν τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ἐνταφιασμένον εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξερχόμενον ζῶντα καὶ ἀβλαβῆ. Τοῦτο τὸ θαῦμα τόσον φανερὰ προστύπωσε τὴν τριήμερον ταφήν, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε αὐτὸς τοῦτο, ὡς ἀποδεικτικώτερον τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως, προέτεινε πρὸς τοὺς σκληροτραχήλους καὶ ἀπίστους Ἰουδαίους, λέγων· « Γενεὰ ^{Ματθ. 12.} _{39. 40.} » πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐκζητεῖ, » καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰμὴ τὸ » σημεῖον Ἰωάνν τοῦ προφήτου· ὡσπερ γὰρ » ἦν Ἰωάνν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς » ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἐστὶ ὁ » υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς » τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ». Παρέρχεται με ὁ καιρὸς, ἐὰν ἀκολουθήσω τὴν διήγησιν πάντων τῶν θαυμάτων, τῶν προτυπωσάντων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ παράδοξα ἔργα.

Ἐὰν ἐρευνήσης τὰ βιβλία τῶν θεοπνεύστων προφητῶν, εὐρίσκεις ἄλλα ἐξαισία θαύματα, τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ δηλονότι

ἐξ. 19.
18.

ἀριθμ.
21. 9.

ἰωάν. 3.
14. 15.

προφητείας· ὁ μέγας προφήτης Μωϋσῆς ἐφανέρωσεν, ὅτι ὁ θεὸς ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον παρουσίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ εἶπε ταῦτα· « προφήτην » ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, » ὡσπερ σέ· καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ » στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' » ὅ,τι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ· καὶ ἄνθρωπος, » ὅς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ, ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προ- » φήτης ἐκείνος ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ » ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ ». Ὁ Δανιὴλ προεῖ- » πεν ἐπ' ἀκριβῆς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Χρι- » στὸς ἐλθεῖν ἔμελλεν εἰς τὸν κόσμον· « Ἔως » Χριστοῦ, εἶπεν, ἡγουμένου ἐβδομάδες ἑπτὰ, » καὶ ἐβδομάδες ἐξήκοντα δύο ». Ὁ Ἡσαίας προηγόρευσε τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν αὐ- » τοῦ, ὀνομάσας αὐτὴν σημεῖον, ἡγουν μέγα » θαῦμα· « Διὰ τοῦτο, εἶπε, δώσει Κύριος » αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν » γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ » καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ »· ὁ δὲ Μιχαίας προεφανέρωσε καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ἔμελλε γεννηθῆναι, εἰπών· » « Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, οἶκος Ἐφραθὰ, ὀλιγοστός » εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ » μοι ἐξελεύσεται, τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα » τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐξοδοὶ αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς » ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος »· τὴν κατάβασιν καὶ » διαμονὴν τοῦ παναγίου πνεύματος ἐπὶ τὴν » ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε ἐν » τῷ Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη, καὶ τὸ διὰ ποῖον » σκοπὸν ἀπεστάλη ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον » παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός αὐτοῦ, προεδή- » λωσεν ὁ αὐτὸς Ἡσαίας, λέγων· « Πνεῦμα » Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐ- » αγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπεσταλάκε με, ἰά-

» σασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδί- » αν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεισιν, καὶ » τυφλοῖς ἀνάβλεψιν ». Ὁ Ζαχαρίας ὡσπερ » ἂν καὶ ἔβλεπεν, οὕτω περιέγραψε τὴν πα- » νένδοξον αὐτοῦ εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν Ἱε- » ρουσαλήμ, « Χαῖρε, λέγων, σφόδρα, θύγατερ » Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ » γὰρ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος » καὶ σώζων, αὐτὸς πραῦς, καὶ ἐπιβεβηκώς » ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον ». Τὴν δὲ » δόξαν τῆς ἐν τῷ Θαβωρίῳ ὄρει θείας αὐτοῦ » μεταμορφώσεως οὐ μόνον προκατήγγειλεν » ἡ δόξα, ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως περι- » λάμψασα, ἀλλὰ καὶ προηγόρευσε αὐτὴν ὁ » προφητὰναξ, εἰπών· « Θαβὼρ καὶ Ἑρμών » ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται ». Ἄ- » κουσον δὲ, πόσον φανερά προεῖπον οἱ θεοδι- » δακτοὶ προφήται, ὅσα πάθη ὑπέμεινε διὰ » τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθεὶς· » προεῖπον τὰ ἄνομα συνέδρια, τὰ κατ' αὐ- » τοῦ συναθροισθέντα διὰ τοῦ, « ἵνα τί » ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά· » παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ » ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ » τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ »· προεῖπον τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν μαθητῶν » αὐτοῦ, τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν στρατιωτῶν, » τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα· « ἐμάκρυνας, » εἶπον, τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ, ἔθεν- » τό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς· παρεδόθην καὶ » οὐκ ἐξεπορευόμην »· προεῖπον τὰς μάστι- » γας, τὰ ραπίσματα, τὰ ἐμπτύσματα· « τὸν » νῶτόν μου ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ » σιαγόνας μου εἰς ραπίσματα, τὸ δὲ πρό- » σωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης » ἐμπτυσμάτων »· τὴν γεῦσιν τῆς χολῆς καὶ

Ψαλ. 68. 21. τοῦ ὄξους· « ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χο-
 » λην, καὶ εἰς τὴν δόξαν μου ἐποτισάν με
 » ὄξος »· τὸν διὰ κλήρου ὑπὸ τῶν στρατιω-
 τῶν· γενόμενον διαμερισμὸν τῶν ἱματίων
 αὐτοῦ· « διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυ-
 » τοῖς, καὶ ἐπὶ τῶν ἱματισμῶν μου ἔβαλον
 » κλῆρον »· τὸ τῆς λογχευθείσης πλευρᾶς
 αὐτοῦ κέντημα· « Καὶ ἐπιβλέφονται πρὸς
 » με, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν ». Προεῖπον τὰ περὶ
 Ψαλ. 87. 7. τῆς ταφῆς αὐτοῦ· « ἔθεντό με ἐν λάκκῳ
 » κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ σκιᾷ θα-
 » νάτου »· τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐ-
 Ψαλ. 101. 13. τοῦ· « Σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν
 » Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐ-
 » τήν, ὅτι ἦκει καιρὸς »· τὴν εἰς οὐρανοὺς
 ἀνάληψιν αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον, ἐξ οὗ ἔμελλ-
 Ζαχ. 14.4. λεν ἀναληφθῆναι· « Καὶ στήσονται οἱ πόδες
 » αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ ὄρος
 » τῶν Ἑλαιῶν, τὸ κατέναντι Ἱερουσαλὴμ ἐξ
 » ἀνατολῶν »· προεφήτευσαν δὲ καὶ τὸ ὅτι
 αὐτὸς ἔμελλεν ἀποστῆλαι τὸ πανάγιον
 πνεῦμα πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας·
 Ἰωήλ. 2. 28. « Καὶ ἐκχεῶ, εἶπον, ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου
 » ἐπὶ πᾶσαν σάρκα ».

Οὐκ εἰσὶν ἄραγε ταῦτα τὰ θαύματα
 ἀποδείξεις, πληροφοροῦσα, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν
 πίστις ἐστὶν ἀληθινὴ καὶ βεβαία καὶ ἀναν-
 τήρητος; Οἱ προφήται ἦσαν ἄνθρωποι, κα-
 θὼς καὶ ἡμεῖς· πόθεν οὖν αὐτοὶ τοσοῦτους
 αἰῶνας πρὸ τῆς ἐν κόσμῳ παρουσίας τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶδον καὶ ἐγνώρισαν τὰ περὶ
 αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ
 διὰ πραγμάτων αὐτὰ προετύπωσαν, καὶ
 διὰ λόγων προεῖπον; ποία δυνάμει ἢ νοός,
 ἢ ψυχῆς, ἢ καρδίας, ποία, λέγω, δυνάμει
 ἀνθρωπίνῃ ἐποίησαν τοὺς περὶ Χριστοῦ

τύπους, καὶ εἶπον τὰς περὶ αὐτοῦ προφη-
 τείας; Ἐὰν τὰ βιβλία τῶν προφητῶν ἦσαν
 μόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν χριστιανῶν, εἶχε
 τόπον τῆς δολιότητος ἢ ὑποψία, ἠδύνατο
 δηλονότι ὁ ἄπιστος ὑποπτεῦσαι, ὅτι ὑπὸ
 χριστιανῶν κατεσκευάσθησαν τὰ περὶ τοῦ
 Χριστοῦ, καὶ ἐτέθησαν εἰς τῶν προφητῶν
 τὰ βιβλία· ἀλλὰ τὰ προφητικά βιβλία, ὁ-
 μοίως καὶ τοῦ Μωϋσέως ἡ πεντάβιβλος, συ-
 νεγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς ἑβραϊστὶ, ἔκτοτε δὲ
 ἕως τῆς σήμερον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τε
 καὶ εὐλαβείας φυλάττονται καὶ ἀναγινώ-
 σκονται ὑπὸ τῶν Ἑβραίων· οἱ δὲ Ἑβραῖοί
 εἰσιν ἄσπονδοὶ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τοῦ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ· δικαίως οὖν καὶ εὐλογοφανῶς
 ὁ θεομακάριστος Πέτρος προτιμῶν τῆς ἀ-
 ποδείξεως τῶν ἑαυτοῦ αἰσθήσεων τὴν ἀπό-
 δεῖξιν τῶν περὶ Χριστοῦ προφητευσθέντων
 λόγων, ἐκήρυττε, λέγων· « Καὶ ταύτην τὴν
 » φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχ-
 » θείσαν », ἤγουν τὴν φωνὴν τὴν μαρτυροῦ-
 σαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶν ὁ ἀγαπη-
 τὸς τοῦ θεοῦ υἱός, « σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ
 » ὄρει τῷ ἁγίῳ· καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν
 » προφητικὸν λόγον ». Οὗτος οὖν ὁ προφη-
 τικὸς λόγος, ὁ βεβαιότερος καὶ αὐτῆς τῆς
 τῶν αἰσθήσεων προσβολῆς, ἀποδεικνύει, ὅτι
 ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγος ἐστὶ πιστὸς καὶ
 ἀληθινός, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος.

Ναὶ « Πιστὸς ὁ λόγος »· ἀποδεικνύουσι τίς. 3. 8.
 τοῦτο ἐκ περιουσίας καὶ τὰ ἐν τῇ γεννήσει
 τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενα μεγάλα καὶ
 ἐξάίσια θαύματα· ὁ ἀστὴρ, ὁ ἐλθὼν καὶ σα-
 θείς « Ἐπάνω οὐ ἦν ὁ γεννηθεὶς Ἰησοῦς,
 καὶ ἀστέρα, καὶ πλανήτην, καὶ κομήτην,

καὶ ἄγγελον τοῦτον νοήσης· οἱ βασιλεῖς οἱ μάγοι, οἱ ἀπὸ τοσοῦτον μεμακρυσμένων τόπων ἐλθόντες, ἵνα προσκυνήσωσι, καὶ δῶρα προσφέρωσιν εἰς τὸν γεννηθέντα· οἱ ἄγγελοι, οἱ ἀπ' οὐρανοῦ κατελθόντες, καὶ τὰς οὐρανίους δοξολογίας ψάλλοντες· ἡ δόξα Κυρίου, ἡ περιλάμψασα τοὺς ποιμένας, καὶ ἡ χαρὰ ἡ μεγάλη καὶ παγκόσμιος, ἡ πρὸς αὐτοὺς εὐαγγελισθεῖσα, εἰς θαύματα ἀποδεικτικὰ τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θεότητος· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, κωφοὶ ἀκούουσι, παράλυτοι συσφίγγονται, λεπροὶ καθαρίζονται, ὑδρωπικοὶ ἰατρεύονται, πυρετοὶ διώκονται, αἰμόρροιοι ἴστανται, δαιμόνια φυγαδεύονται, πᾶσα νόσος θεραπεύεται· πληθύνονται οἱ πέντε ἄρτοι, κοπάζει ἡ κυμαινομένη θάλασσα, ἡσυχάζει τοῦ ἀνέμου ἡ βία, ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, ἀνίστανται ἐκ τῶν τάφων καὶ οἱ τεταρταῖοι· θαύματά εἰσι ταῦτα, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τετελεσμένα, ὅταν ἐδίδασκεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, ἐσεισθη ἡ γῆ, ἐσχίσθησαν αἱ πέτραι, διεβράβη τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα, ἤνοιξαν τὰ μνημεῖα, ἠγέρθησαν πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων· ταῦτα τὰ θαύματα ἐγένοντο, ὅτε ἐπὶ γαυροῦ ἐκρέματο ὁ θεάνθρωπος· σεισμός γίνεται μέγας, ἄγγελος Κυρίου καταβαίνει ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀποκυλίζει τὸν μέγαν λίθον « ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου »· οἱ τὸν τάφον φυλάσσοντες στρατιῶται ἀπὸ τοῦ φόβου ἐσεισθήσαν, « καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροὶ »· ὁ ἄγγελος εὐαγγελίζει εἰς τὰς μυροφόρους τὴν ἀνάστασιν, λέγων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος « ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν

» Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε »· συναντᾶται μυροφόροις καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Ἰησοῦς, λέγων αὐταῖς τὸ, « χαίρετε » τὸ τῆς προπατορικῆς λύπης ἀντίδοτον καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀναστάντες ἅγιοι « ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς ». Ταῦτά εἰσι τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τὰ θαυμάσια.

Ἄλλὰ τίς εἶδε, λέγεις, ἢ τίς ἤκουσε ταῦτα, ἵνα πληροφορηθῆ καὶ πιστεύσῃ; οἱ θεῖοι ἀπόστολοι· « ὁ ἦν ἀπαρχῆς, λέγει ὁ ἐπιστήθιος Ἰωάννης, ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐώρακαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὁ εἶθεα σάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· ὁ ἐώρακαμεν, καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν ». Βεβαία δὲ τῶν ἀποστόλων ἡ μαρτυρία, καὶ ὑπερβαίνουσα κατὰ τὴν βεβαιότητα πᾶσαν ἄλλην μαρτυρίαν, ἐπειδὴ ἦσαν μάρτυρες αὐτόπται τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ συμφώνως τὰ αὐτὰ ἐμαρτύρησαν, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ὁ θεὸς ἀπολεῖ « πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος », ἐπειδὴ ἦσαν πάσῃ ἀρετῇ καὶ ἁγιωσύνῃ κεκοσμημένοι· ἀπὸ δὲ τῶν ἐναρέτων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν ἀπέχει ἡ ὑπόκρισις, καὶ ἡ ἀπάτη, καὶ τὸ ψεῦδος, ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς· ἐπειδὴ ἐβεβαίωσαν τὴν ἑαυτῶν μαρτυρίαν διὰ τῶν ἀγώνων, καὶ διωγμῶν, καὶ κινδύνων, καὶ παθημάτων, ὅσα ὑπέμειναν, ἵνα κηρύξωσι τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν· ἐπειδὴ ἐσφράγισαν τὰ ὑπ' αὐτῶν κηρυττόμενα διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου. Πρὸς τούτοις οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν τὰ

Λουκ. 2.
9. 10.

Αὐτ. 9.

Ματθ. 27.
53.

1. Ἰωάν. 1. 1.
3.

Ματθ. 27.
52.

Ματθ. 28.
2.

Αὐτ. 4.

Αὐτ. 7.

θαύματα, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ πάντα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον εἰς χώρας μακρὰς ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, οὐδὲ μετὰ πολὺ διάστημα καιροῦ ἀπὸ Χριστοῦ, οὐδὲ εἰς ἀνθρώπους μὴ γνωρίσαντας τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ὁ Χριστὸς ἔζησε, καὶ ἐδίδαξε, καὶ μετὰ παρέλευσιν μόνον πεντήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν, καὶ ἐνώπιον ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσαν, καὶ ἐγνώρισαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἐκήρυξαν δὲ τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον ἐνώπιον τοῦ χυδαίου λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀρχόντων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ γραμματέων. Πῶς οὖν οἱ μὲν ἀπόστολοι ἐτόλμων λαλεῖν τόσον γυμνὸν ψεῦδος ἐνώπιον αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἤλεγξαν αὐτοὺς ὡς ὑποκριτὰς καὶ πλάνους; διὰ τί οὐκ εἶπον πρὸς αὐτούς· ἄ, ψεῦσται, πῶς οὐκ ἐντρέπεσθε κηρύττειν περὶ τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα ψεύδη; ἀπατεῶνες, πῶς τολμᾶτε καὶ λέγετε, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰατρεύσατε τὸν ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ χωλόν; οὐδὲν τοιοῦτον ἐξεφώνησαν, ὅτε ἐν τῷ συνεδρίῳ αὐτῶν καθήμενοι, ἀνέκρινον αὐτούς, ἀλλὰ « καλέσαντες αὐτούς, » παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ « φθίγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ »· αὐτοὶ δὲ ἀποκριθέντες πρὸς αὐτούς, « Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἄ » εἶδομεν, καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν », ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ συνεδρίου, καὶ οὐκ ἔπαυσαν θαυματουργοῦντες, καὶ διδάσκοντες. Ποία οὖν ἄλλη μαρτυρία, ἢ ἱστορία εὐρίσκεται εἰς τὸν κόσμον ἢ ἰσχυροτέρα, ἢ βεβαιότερα,

ἢ ἀποδεικτικωτέρα τῆς μαρτυρίας τῶν ἀποστόλων, καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ αὐτῶν κηρύγματος;

Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων γενόμενα, « τοῦ Κυρίου συνεργούντος, καὶ τὸν λόγον βεβαι-
 οῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων ση-
 μείων », ἦσαν ἄλλη ὑπερτέρα ἀπόδειξις, πληροφοροῦσα τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπ' αὐτῶν κηρυττομένων. Σιωπῶ δὲ ἐγὼ τὰ ὑπ' αὐτῶν
 γενόμενα μεγάλα σημεῖα καὶ τέρατα ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν
 τῆς Ταβιθά ἐν Ἰόππῃ, καὶ τὴν τοῦ Εὐτύχου εἰς τὴν Τρωάδα, καὶ τὰς ὑπὸ τῆς
 σκιάς τοῦ Πέτρου γενομένας ἰατρείας τῶν
 « ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων » κατακειμέ-
 νων ἀσθενῶν, καὶ « τῶν ὀχλουμένων ὑπὸ
 » πνευμάτων ἀκαθάρτων », καὶ τὴν διὰ τῶν σουδαρίων καὶ συμικινθίων τοῦ Παύλου
 θαυματουργικὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐλευθερίαν· σιωπῶ πάντα τὰ λοιπὰ μυριάριθμα θαύματα, τὰ ὑπὸ τῶν θεοφόρων ἀποστόλων τελεσθέντα, καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτόπτου Λουκᾶ ἰσορηθέντα, ἵνα προβάλλω ἄλλου εἶδους θαῦμα, μέγα τε καὶ ἐξαισίον.

Ἴνα δὲ ἀκριβῶς κατανοήσητε τὴν τούτου δύναμιν, λάβετε κατὰ νοῦν μίαν τῶν βασιλευουσῶν πόλεων, τὴν ἐπισημοτέραν οὐ μόνον κατὰ τὴν ἔκτασιν, καὶ κυριότητα, καὶ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐπιστήμας, καὶ μαθήσεις, καὶ τέχνας, καὶ ἐμπορίας, καὶ στρατηγίας· νοήσατε δὲ, ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντές εἰσιν εἰδωλόλατραι, ἔκδοτοι εἰς τὰς δεισιδαιμο-

Πρξ. 4.
5. 6.

Πρξ. 3.
2.

Πρξ. 4.
18.

Αὐτ. 20.

Μάρκ. 16.
20.

Πρξ. 6.
8.

Πρξ. 9.
40.

Πρξ. 20.
12.

Πρξ. 5.
15. 16.

Πρξ. 19.
12.

νίας, προσηλωμένοι εἰς τῆς σαρκὸς τὰς ἡδονάς, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῆς τὰς ἀπολαύσεις· καὶ ὅτι εἰς Ἑβραῖος ἀλιεὺς, πάμπτωχος, ἀγράμματος, ἀπλοῦς, καὶ ἄπρακτος, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, κηρύττει παρρησίᾳ, λέγων· ἄνθρωποι, τὰ εἰδῶλα, ὅσα ὑμεῖς ὡς θεοὺς προσκυνεῖτε, οὐκ εἰσὶ θεοὶ, ἀλλὰ ξόανα κωφά, καὶ ἄλαλα, καὶ ἀναίσθητα· εἷς δὲ ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ ἀληθινός, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ἐν Ἱερουσαλὴμ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, ἀπέθανεν ἐσταυρωμένος ἐν μέσῳ δύο ληστῶν· ἐὰν οὖν ζητῆτε τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα πιστεύσαντες, ὅτι αὐτός ἐστὶν ὁ θεός, ἐξουδενώσητε τὰ εἰδῶλα, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἐγκαταλείψητε τὰ ἄσωτα ἦθη, καὶ τὰς παραλόγους συνηθείας, ἀρνηθῆτε δὲ πᾶσαν ἡδυπάθειαν, καὶ σαρκὸς ὄρεξιν, σταυρώσητε δὲ ἑαυτοὺς σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐτοιμασθῆτε πρὸς διωγμούς, πρὸς δεσμὰ, πρὸς φυλακὰς, πρὸς πᾶν εἶδος περιφρονήσεως καὶ βασάνου, τελευταῖον δὲ καὶ εἰς σφαγὰς, καὶ θανάτους· ἐὰν εὐθὺς μετὰ τοῦτο τὸ κήρυγμα ἐβλέπετε, ὅτι πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐκείνων, καὶ σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς, καὶ ἄρχοντες κατ' ἰδιῶται, καὶ πλούσιοι καὶ πτωχοί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ πάσης ἡλικίας, καὶ τάξεως, καὶ καταστάσεως ἄνθρωποι, ἀρνούμενοι τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν, ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀποστρεφόμενοι πᾶσαν σαρκὸς ἡδονὴν, ὑπέμενον προθύμως πᾶν εἶδος κακουχίας,

πολλοὶ δὲ καὶ τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν ἐθυσίαζον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τί ἄρα γε τότε ἐνομίζετε; ἐβλέπετε ἄρα γε εἰς ταύτην τὴν ἀλλοίωσιν λόγον ἢ φυσικόν, ἢ πολιτικόν, ἢ ἠθικόν; τοῦτο δὲ οὐκ ἐστὶν ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρᾶγμα γεγεννημένον καὶ τετελεσμένον. Καὶ πόλις μὲν ἐστὶν ἡ τότε προκαθημένη, καὶ παλυαρίθμων κυριαρχοῦσα πόλεων, καὶ βριθουσα σοφίας, καὶ πλούτου, καὶ τρυφῆς, καὶ δόξης, καὶ πάσης ἄλλης κοσμικῆς εὐτυχίας, τουτέστιν ἡ Ῥώμη. Ἑβραῖος δὲ ἀλιεὺς, καὶ πτωχός, καὶ ἀγράμματος, καὶ ἀπολίτευτος, καὶ ἄπρακτος, ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξελθὼν ἐστὶν ὁ Πέτρος· πόλις ἐστὶν ἡ τῶν Ἀθηναίων, ἐν ἣ ἴ τότε ἤκμαζον αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ τέχναι, καὶ ἡ κοσμικὴ φιλοσοφία, καὶ πᾶσα ἄλλη εὐτυχία καὶ δόξα· Ἑβραῖος δὲ πτωχός, καὶ ἀμαθὴς τῷ λόγῳ, καὶ ἀδύνατος, ἐστὶν, ὁ Παῦλος. Ποία οὖν δυνάμει ἢ φυσικῇ, ἢ πολιτικῇ, ἢ ἠθικῇ ὁ μὲν Πέτρος εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔπεισεν ὁ μὲν τοὺς Ῥωμαίους, ὁ δὲ, τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ἀποστραφῶσι τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων, καὶ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ καταλιπόντες καὶ νόμους, καὶ ἦθη, καὶ συνηθείας προπατορικὰς, ὑπομείνωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ πᾶσαν τάλαιπωρίαν καὶ κάκωσιν, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν μαρτυρικόν θάνατον; Οὐκ ἔστι τοῦτο θαῦμα θαυμάτων; θαῦμα ὁρατόν, ψηλαφητόν, ἀναμφίβολον; οὐκ ἐστὶ τοῦτο ἀπόδειξις, ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις ἐποίησε ταύτην τὴν ἀλλοίωσιν; Τοῦτο μόνον ἐστὶν ἀποδεικτικόν, ὅτι ἢ εἰς Χριστόν πίστις ἐστὶ

1. Ιωάν.
5. 4.

θεία καὶ ἀληθινή· τοῦτο ἀποδεικνύει, « ὅτι »
 » πᾶν τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ
 » τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ
 » νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν ».

Ἡ ἀπὸ Ἐνώχ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ χρυσόπλοκος σειρὰ τῶν
 τύπων καὶ συμβόλων, τῶν προτυπούντων,
 καὶ προσημαινόντων τὸν Ἰησοῦν Χριστόν·
 αἱ ἀλληλένδετοι καὶ φανεραὶ προφητεῖαι,
 αἱ προκαταγγέλλουσαι πάντα τὰ περὶ
 αὐτοῦ· τὰ μεγάλα θαύματα, τὰ ὑπὲρ Χρι-
 στοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
 γεγόμενα· μετ' αὐτὸν δὲ καὶ τὰ πολλὰ
 τελεσθέντα, ἀποδείξεις εἰσὶ τῆς εἰς Χριστόν
 πίστεως, τοσοῦτον ἰσχυραὶ, ὥστε οἱ ἀκού-
 σαντες, καὶ κατανοήσαντες αὐτάς, μὴ
 νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς τούτων δυνάμεως,
 ἀνάξιοι ἦσαν τοῦ χαρίσματος τῆς πίστεως
 διὰ τὴν κακίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν προαιρέ-
 σεως· καὶ διὰ τοῦτο ἢ οὐδόλως ἐπίστεισαν,
 ἢ πρὸς καιρὸν πιστεύσαντες, ἔπειτα τὴν
 πίστιν ἠθέτησαν·.

Ψαλ. 144.
3. 4. 5.

« Μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα,
 » καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι
 » πέρας· γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα
 » σου, καὶ τὴν δυνάμιν σου ἀπαγγελοῦσι·
 » τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἀγιω-
 » σύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά
 » σου διηγήσονται »· Ἐπλασας, Κύριε,
 τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον· ἐπειδὴ δὲ « ἀ-
 » μεταμέλητά » εἰσι τὰ θεῖά σου χαρίσμα-

Ρωμ. 11.
29.

τα, οὐδένα βιάζεις, ἵνα πιστεύσῃ εἰς τὸν
 μονογενῆ σου υἱόν· ἐξάπεστειλας ὁμῶς τὸ
 πνεῦμα τοῦ υἱοῦ σου εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν
 « κράζον, ἀββὰ ὁ πατήρ », καὶ ὀδηγοῦν
 ἡμᾶς πρὸς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν· κατε-
 σκεύασας δὲ καταπειθούσας ἀποδείξεις,
 καὶ ἐποίησας ἀπ' ἀρχῆς τοσοῦτον πλήθος
 θαυμάτων, ἵνα δι' αὐτῶν πληροφορηθῆς πᾶς
 ἄνθρωπος, πιστεύσῃ εἰς τὸν μονογενῆ σου
 υἱόν, ὃν ἀπέστειλας σωτῆρα τοῦ κόσμου,
 καὶ πληροφορηθῆ, ὅτι πιστὸς ἐστὶν ὁ λόγος
 τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· καὶ οὕτως
 ἀναγάγῃ πάντας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα,
 ἐξ οὗ πεσόντες, ἀπώλοντο. Σὺ οὖν, Κύριε,
 δημιουργε τῶν ἀπάντων, πανυπεράγαθε,
 παντελεήμων, φιλανθρωπότατε, διαφύλαξον
 πάντας ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν κατὰ τοὺς
 παρόντας καιροὺς ὑπὲρ ἄλλοτε ποτε κύκλω
 περιπατούντων ἀσεβῶν, καὶ καταξίωσον
 ἡμᾶς, ἵνα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς
 ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ὁμολογήσωμεν,
 ὅτι πιστὸς ἐστὶν ὁ λόγος τῆς εἰς τὸν υἱόν
 σου πίστεως· καὶ ἐκδοήσαντες, πιστεύω,
 Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ
 υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
 παραδώσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὰς
 δημιουργικὰς καὶ πανευσπλάγχνους χεῖράς
 σου· ναί, Κύριε, ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ
 ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ τὸ ἔλεος, καὶ ἡ εὐ-
 σπλαγχνία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

Ψαλ. 11.
8.